204142 ـ فضیلت ماه محرم

سوال

ماه محرم چه فضایلی دارد؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على نبينا محمد خاتم الأنبياء وسيد المرسلين وعلى آله وصحبه أجمعين وبعد...

ماه محرم، ماهی است بزرگ و مبارک و نخستین ماه از سال هجری و یکی از ماه‌های حرام است که الله متعال درباره‌اش می‌فرماید:

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ [توبه: ۳۶]

(در حقیقت شمار ماه‌ها نزد الله از روزی که آسمان‌ها و زمین را آفریده در کتاب الله دوازده ماه است. از این [دوازده ماه] چهار ماه حرام است، پس در این [چهار ماه] بر خود ستم مکنید).

و از ابوبکره ـ رضی الله عنه ـ از پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ روایت است که فرمود: سال دوازده ماه است که چهار ماه آن حرام است، سه [ماه] پی در پی ذوالقعده و ذوالحجه و محرم، و رجبِ مُضَر که بین جمادی و شعبان است به روایت بخاری (۲۹۵۸).

محرم را از آن روی که از ماه‌های حرام است و برای تاکید بر حرمتش محرم نامیده‌اند.

و این سخن الله متعال که پس در این [چهار ماه] به یکدیگر ستم نکنید یعنی در این ماه‌های حرام زیرا تاکید آن بیشتر است و از دیگر ماه‌ها گناهش بدتر.

و از ابن عباس ـ رضی الله عنهما ـ درباره‌ی این آیه نقل شده که گفت: در همه‌ی آنها [به یکدیگر ستم نکنید] سپس از آنها چهار ماه را مخصوص گردانده و حرام قرار داده و حرمتشان را بزرگ داشته و گناه را در آن بزرگتر و عمل صالح و پاداش را نیز عظیم‌تر گردانده است.

قتاده درباره‌ی این آیه می‌گوید: «ظلم در ماه‌های حرام گناهش بزرگتر و بدتر از ظلم در دیگر ماه‌ها است. و اگر چه ظلم در هر حال گناه بزرگی است ولی الله هر یک از اوامرش را که بخواهد بزرگتر می‌دارد، و گفت: الله از میان خلق خود برگزیدگانی دارد، از ملائکه فرستادگانی را برگزیده و از مردم پیامبرانی انتخاب کرده و از سخنان ذکر خود را برگزیده و از زمین مساجد را و از ماه‌ها رمضان و ماه‌های حرام را و از روزها روز جمعه را و از شب‌ها شب قدر را، پس آنچه را الله بزرگ داشته بزرگ بدارید. چرا که امور نزد اهل فهم و عقل بر اساس آنچه الله بزرگش داشته بزرگ داشته می‌شود. مختصر از تفسیر ابن کثیر رحمه الله (سوره‌ی توبه آیه‌ی ۳۶).

فضیلت بسیار روزه گرفتن در ماه محرم:

از ابوهریره ـ رضی الله عنه ـ از پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ روایت است که فرمود: بهترین روزه پس از رمضان، روزه ماه خدا، محرم است به روایت مسلم (۱۹۸۲).

شهر الله: اضافه‌ی این ماه به الله اضافه‌ی بزرگداشت است. قاری می‌گوید: ظاهرا منظور همه‌ی ماه محرم است.

اما از پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ ثابت است که ایشان هیچ ماهی را جز ماه رمضان کامل روزه نگرفته‌اند. بنابراین حدیث فوق حمل بر ترغیب بر روزه گرفتن بسیار در ماه محرم می‌شود نه روزه‌ی همه‌ی آن.

همچنین ثابت شده که پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ در ماه شعبان بسیار روزه می‌گرفتند و شاید فضیلت محرم به ایشان وحی نشده مگر در پایان زندگی‌شان پیش از آنکه توانایی روزه‌ی آن را داشته باشند.

شرح نووی بر صحیح مسلم.

الله متعال هر زمان و مکانی را که بخواهد برمی‌گزیند:

عز بن عبدالسلام رحمه الله می‌گوید: «برتری مکان‌ها و زمان‌ها بر دو نوع است: یکی دینی و دیگری دنیوی. برتری دینی به این برمی‌گردد که الله متعال بر بندگان خود بخشش نموده و اجر عاملان را در آن بیشتر می‌کند، مانند برتری روزه‌ی رمضان بر روزه‌ی دیگر ماه‌های سال، و همینطور روزه‌ی عاشورا... که برتری آن مربوط به بخشش و احسان الله بر بندگانش هست.

قواعد الأحکام (۱/ ۳۸).